

בריונות: איך להיות חבר – ולעזור לאחרים להתגבר

Raúl Navarro*, Santiago Yubero, Elisa Larrañaga

המחלקה לפסיכולוגיה, אוניברסיטת קסטיליה-לה מאנצ'ה, קואֶנקה, ספרד

סוקרים צעירים

DRACHMAN

MONTESSORI

K-8

גיל: 14-13

בריונות היא התנהגות תוקפנית אצל ילדים וילדות בגיל בית הספר. המילה מתארת התנהגויות החוזרות על עצמן במשך תקופה מסוימת וכוללות למשל מכות, שבירת חפצים של ילד אחר, קריאה בשמות גנאי, הפצת שמועות או הפצת תמונות פרטיות באינטרנט. חוקרים בכל העולם גילו שילדים הסובלים מבריונות עלולים לפתח בעיות בריאות חמורות, ביניהן דיכאון, חרדה, עצב, בעיות שינה ואכילה, ותפקוד ירוד בבית הספר. מחקרים פסיכולוגיים, שמנתחים את הגורמים לבריונות, עשויים לתרום לפתרון הבעיות החמורות האלה. ביקשנו מבני ובנות 10 עד 12 למלא בעילום-שם שאלונים שבהם נשאלו אם הם סובלים מבריונות, ואיך הם מרגישים לגבי מערכות היחסים שלהם בבית הספר ומחוץ לו (למשל, כמה קל להם להתיידד עם ילדים אחרים). ניסינו להבין אם בריונות עלולה להתקיים אפילו בתוך קבוצה של חברים טובים. המידע שאספנו יכול לעזור בקידום תכניות הסברה שיעזרו למנוע בריונות בבית הספר.

מהי בריונות?

רוב הסיכויים שהמילה "בריונות" כבר מוכרת לכם. אולי שמעתם אותה בטלוויזיה, קראתם אותה בספר או מגזין, או שמעתם אותה מפי חבר או אדם אחר. אולי אפילו השתמשתם בה, כדי לתאר מצב שנתקלתם בו בבית הספר או אפילו קרה לכם. אין ספק שכבר יש לכם הגדרה משלכם לבריונות, וייתכן שברור לכם לגמרי מה נחשב לבריונות ומה לא. אבל אין הגדרה אחת המוסכמת על כולם. אפילו חוקרים העוסקים בתופעה לא תמיד מגדירים בריונות באותו האופן, אף על פי שהמחקר בתחום החל כבר לפני יותר מארבעים שנה.

איור 1

ילדים שונים המעורבים בתקרית בריונות. המנהיג = Ringleader (שיוזם ומוביל את הבריונות) = Assistants/Reinforcers המסייעים/מחזקים (אלו שעוזרים לבריונים לפגוע או מחזקים את התנהגותם) המגינים = Defender (שעוזרים לקורבן) הצופים = Bystanders (שיודעים על הבריונות אך מתעלמים ממנה).

איור 1

ובכל זאת יש דברים שכל החוקרים מסכימים לגביהם. הם מסכימים על כך שבריונות היא צורה של תוקפנות, כלומר היא משמשת לפגיעה באחר. מנקודת המבט הזאת, כשילד מכה או דוחף ילד אחר, מעליב אותו, או לא מרשה לו לשחק עם קבוצת החברים שלו, אפשר לקבוע שהוא נוהג בבריונות כלפיו. רוב החוקרים מסכימים שיש שני תנאים נוספים שהופכים תוקפנות לבריונות [1]: 1. תְּזַרְתִּיזָת – כלומר, ההצקה מתרחשת יותר מפעם אחת; 2. כוחות לא שקולים – כלומר, לקורבן קשה להגן על עצמו. חוסר האיזון הזה יכול לנבוע למשל מכך שהבריון חזק יותר פיזית, מקובל יותר, או שייך לקבוצת ילדים שכולם מתאגדים יחד כדי להציק לילד אחד.

בריונות כוללת התנהגויות פיזיות (מכות, בעיטות, פגיעה ברכוש של הקורבן), מתקפות מילוליות (קללות, אימים) ותוקפנות חברתית (סירוב לכלול ילד בקבוצה, הפצת שמועות). בריונות כוללת גם התנהגויות שהופיעו רק בשנים האחרונות – התנפלות באמצעות האינטרנט וטכנולוגיות חדשות אחרות. תוקפנות כזאת נקראת "בריונות סייבר" (למשל הפצת תמונות פרטיות ברשת) [2].

בריונות מעורבות קבוצתית, ולא רק בריון וקורבן

בריונות היא לא רק עניין של תוקפן אחד וקורבן אחד. זוהי התנהגות חברתית, שמתרחשת בעיקר בבית הספר, וכל מי שרואה אותה מעורב בה, גם אם אינו קשור אליה באופן פעיל [3]. באיור 1 אפשר לראות את כל הילדים המעורבים בתקרית של בריונות. בתפקיד הבריון נמצא המנהיג (זה שיוזם ומוביל את ההצקה), אבל בריונים בדרך כלל לא פועלים לבד. הם נוטים לחפש חברה של אחרים שמתנהגים באופן דומה, שעוזרים להם לפגוע באחר או מחזקים את התנהגותם. ילדים שמצטרפים להצקות נקראים "עוזרים" ואלה שצוחקים ומעודדים את מעשי הבריונות בזמן אמת נקראים "מחזקים".

יש גם ילדים העוזרים באופן זה או אחר לקורבנות של בריונות, והם נקראים "מגנים". אבל אחרים, שיוצעים על הבריונות ושותקים, נותנים לה חיזוק. הם מקפידים לא להיות מעורבים במתרחש, כי הם מעדיפים להתעלם מהבריונות, או מרגישים כאילו אין להם דרך לעצור אותה. הם נקראים "צופים מהצד", ולא פעם ההתנהגות שלהם יכולה לקבוע אם ההצקות ימשכו או יפסקו. יש גם כאלה שהחוקרים מכנים אותם "בריונים/קורבנות", כי הם נמצאים בשני המצבים במקביל.

השפעות הבריונות של בריונות

בריונות משפיעה מאוד על מצבם החברתי, הרגשי והלימודי של המותקפים – וגם של התוקפים. מחקרים הראו, למשל, שקורבנות של בריונות מדווחים על יותר סימני דיכאון, הערכה עצמית נמוכה, וחרדה. הם גם מרגישים יותר דחויים חברתית ופחות מרוצים מהחיים באופן כללי, נעדרים יותר מבית הספר, ואצל רבים מהם ההישגים בלימודים ירודים. גם אצל בריונים נפוץ למצוא הישגים ירודים בלימודים, וגם קושי בשמירה על קשרי ידידות לאורך זמן. כבוגרים, יש אצלם אחוז גבוה יותר של שימוש בסמים ובאלכוהול ושל אלימות [1]. בריונות משפיעה לרעה גם על צופים מהצד. מחקרים מצאו שילדים שצפו במעשי בריונות סובלים מקשיי ריכוז, ולפעמים גם מדיכאון או חוסר אמון באחרים [4].

מדוע ילדים מסוימים מציקים לאחרים?

שאלנו תלמידי בית ספר למה לדעתם ילדים וילדות מסוימים מתנהגים בבריונות, וחלקם טענו שזה מתוך שעמום. הם הסבירו שההצקות מספקות לבריונים עיסוק כשמעמם להם. הם גם העלו את ההשערה שההצקות אמורות לשעשע ולא לפגוע. אבל מחקרים הראו ששעמום לא מסביר את תופעת הבריונות. הסבר אפשרי אחד הוא מה שהמדענים מכנים "תיאוריית הדומיננטיות". לפי הגישה הזאת, יש ילדים המציקים ומאיימים מתוך רצון לקבל מעמד דומיננטי בין חבריהם. כלומר, בריונים מצפים שבזכות ההתנהגות הזאת הם יקבלו יתרונות, כמו יחס חיובי מהקבוצה החברתית שלהם, או פופולריות רבה. לפעמים הם באמת זוכים ביתרונות האלה. חשוב לדעת שבריונים רבים לא אהובים על חבריהם ללימודים, ובכל זאת נחשבים למקובלים, חזקים ו"קולים". לכן יש ילדים שמסייעים לתוקפן או לתוקפנית או מעודדים אותם, כדי שגם הם ייראו "קולים", או כדי להציל את עצמם מהצקות. בריונים בוחרים בדרך כלל בקורבנות לא תוקפניים, לא בטוחים בעצמם ו/או חלשים פיזית, שיש להם מעט חברים אם בכלל, או שהם דחויים חברתית בבית הספר. כשבריון מפגין שליטה על קורבנות כאלה, הוא מראה לשאר חברי הקבוצה את כוחו שוב ושוב, ומחזק את מעמדו כילד מקובל, בלי לחשוש שהקורבן יתעמת איתו.

חוקרים אחרים הראו שבריונים גם פועלים באופן אימפולסיבי, כלומר מתוך דחף רגעי בלי מחשבה תחילה, ושנראה שיש להם פחות אמפתיה (יכולת להבין איך מרגיש אדם אחר). כאשר תוקף או תוקפת מתעלמים מרגשות של אחרים, ייתכן שזה מפני שהם לא מסוגלים להבין שהקורבנות סובלים. התברר גם שאצל בריונים יש תכונה הנקראת "התנתקות מוסרית". זהו מונח פסיכולוגי המתאר תהליך שבו אדם משכנע את עצמו שהכללים המקובלים לגבי טוב ורע (למשל, שפגיעה בבני אדם היא דבר שלילי) לא חלים עליו. כלומר, ייתכן שהתנהגות תוקפנית נראית לבריון מתקבלת על הדעת, ולכן הוא פוגע באחרים [1].

איך עורכים מחקר על תוקפנות?

מחקרים פסיכולוגיים יכולים לעזור במניעת בעיות חמורות של בריאות נפשית כתוצאה מבריונות. במחקרים כאלה מנסים לזהות את גורמי הסיכון שעלולים להפוך ילד או ילדה לקורבן הצקות. החוקרים מציגים שאלות לילדים וילדות כדי להבין מי מהם סובלים מבריונות, או מתנהגים בבריונות. הם שואלים את המשתתפים על רגשותיהם במצבים שונים, ועל איכות היחסים שלהם עם אחרים. הם מבררים גם אם הבריון/הקורבן מתקשה לרכוש חברים, או אם לדעתו הוא מצליח בלימודים.

על בסיס מחקרים שנעשו בעבר, ערכנו מחקר חדש. רצינו לגלות אם יש קשר בין נטייה להפוך לבריון או לקורבן, לבין זמינות של חברים או מכרים שמגלים הבנה, מוכנים להקשיב לבעיות ומציעים לעזור לפתור אותן. רצינו גם לדעת אם יש תפקיד משמעותי לפופולריות של הבריונים וגם של הקורבנות. עניין אותנו לברר גם אם יש הבדל בין הגורמים המשפיעים על בריונות כשהיא מתרחשת בעולם הממשי וכשהיא מתרחשת באינטרנט (בריונות סייבר), שם התוקף והקורבן לא רואים זה את זה ישירות.

כדי לחקור את הנושאים האלה משתמשים בשאלונים מסוג הנקרא "סולם דיווח עצמי", בהם שואלים את המשתתפים על רגשותיהם, עמדותיהם, דעותיהם והתנהגויותיהם. בשאלונים מופיעה סדרת שאלות על הנושא שאנחנו מעוניינים לחקור. המשיבים מתבקשים לציין אם קרה להם משהו דומה למתואר בשאלות, או אם הם מסכימים או לא מסכימים עם האמירות בסולם. לצורך המחקר שלנו בחרנו שאלונים שכבר נעשה בהם שימוש בארצות שונות, בקרב בני ובנות 10-12. אחד השאלונים התייחס לבריונות עצמה. התלמידים נשאלו אם במשך שלושת החודשים האחרונים הם התנהגו בצורות מסוימות או סבלו מהתנהגויות כאלה מצד תלמיד אחר. הם התבקשו לסמן את אחת האפשרויות בסולם של 1 ("לעולם לא") עד 5 ("כמה פעמים בשבוע"). שאלה לדוגמה – "האם כתבת באינטרנט בדיחות מביכות, שמועות, רכילות או הערות על חברה/לכיתה?". סולם אחר מדד את איכות החברויות של המשיבים. הם התבקשו לציין עד כמה הם מסכימים או לא מסכימים עם כל משפט, בסולם של 1 (לגמרי מסכים/ה) עד 5 (לגמרי לא מסכים/ה). לדוגמה – "כשהחברים שלי יודעים שמהו מטריד אותי, הם שואלים אותי על כך". סולם אחר שימש אותנו להבין איך החברים של המשתתפים תומכים בהם ומגנים עליהם. האפשרויות נעו בין 1 ("לעולם לא") ל-5 ("כל הזמן") והסולם כלל שאלות כמו "עד כמה אתם יכולים להיות בטוחים שמישהו יקשיב לכם כשיש לכם צורך לדבר?" ולבסוף, המשתתפים גם אמדו את הפופולריות של עצמם, באמצעות אמירות כמו "אחרים חושבים שאני מקובלת", וציינו איך היו רוצים שיראו אותם, מבחינת פופולריות: "הייתי רוצה שאחרים יראו אותי כמנהיג/ה", לפי סולם של 1 ("לעולם לא") עד 4 ("תמיד").

את הנתונים אספנו מהשאלונים של אותם תלמידים שהם והוריהם חתמו על אישור להשתמש בתשובות. הקפדנו לוודא שהתלמידים סומכים על צוות המחקר, כדי שיענו על השאלות בכנות. מסיבה זו, השאלונים לא כללו שמות או כל מידע אחר שלפיו אפשר לזהות את המשיב/ה. השאלונים המלאים נאספו והוכנסו למעטפה לעיני המשתתפים, כדי להראות להם שהמידע מעובד בסודיות גמורה. הם יכלו לראות שכל השאלונים מוכנסים יחד למעטפה ואינם מסומנים בשום צורה, כדי שיהיה קשה מאוד לזהות מי ענה עליהם. אספנו נתונים מ-1058 ילדים (516 בנות ו-542 בנים) ב-17 בתי ספר שנבחרו באקראי במחוז קאסטיליה-לה מאנצ'ה בספרד.

מסתבר שבריונות פחות נפוצה אצל ילדים עם חברים קרובים ותומכים

ראשית כל עשינו מיון של המשתתפים לפי מידת המעורבות שלהם בבריונות. תלמידים הוגדרו כקורבנות של בריונות אם דיווחו שהם סובלים לפחות מאחת ההתנהגויות שהוזכרה בשאלון, פעמים אחדות בשבוע. לפי ההגדרה הזאת, מצאנו ש-143 ילדים היו קורבנות בריונות, ו-915 לא היו מעורבים בה. חזרנו על תהליך המיון כדי למצוא את הבריונים, ומצאנו 58 כאלה לעומת 1000 תלמידים לא מעורבים.

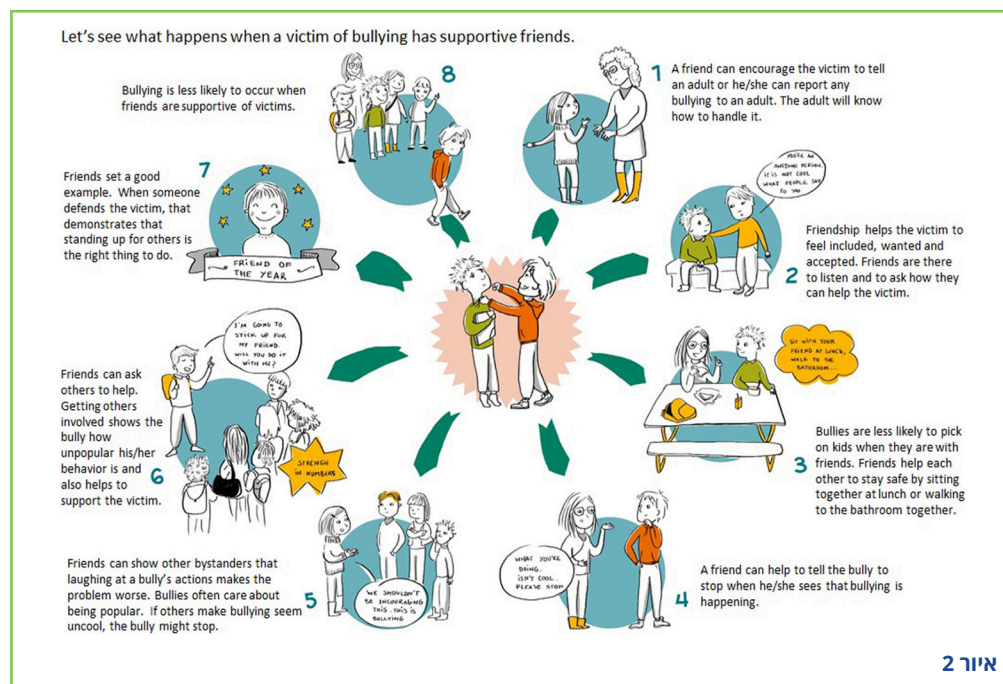
בשלב הבא בדקנו איך הקורבנות והבריונים מתארים את עצמם מבחינת התמיכה שהם מקבלים מחברים, ומבחינת הפופולריות שלהם. השווינו את התשובות שלהם לתשובות הילדים שלא היו מעורבים בבריונות. מהתוצאות עלה שקורבנות בריונות נוטים פחות לחוות קירבה עם חברים מאשר ילדים שאינם מעורבים בבריונות. היה מעניין במיוחד לראות שהממצאים זהים לגבי בריונות פנים-אל-פנים ולגבי בריונות באינטרנט. מסתבר שלילדים בלי חברים קרובים יש פחות הזדמנויות לקבל תמיכה מאחרים כאשר מציקים להם, ופחות הזדמנויות להגן על עצמם מבריונים.

בנוסף, קורבנות של בריונות דיווחו על פחות תמיכה חברתית מאשר ילדים שלא היו מעורבים. תמיכה חברתית פירושה שהאדם מבלה זמן עם אחרים, וקל לו למצוא מישהו שיתמוך בו וינחם אותו. לפי הממצאים, הילדים שטענו שאין להם תמיכה כזאת היו בסיכון גבוה יותר לסבול מבריונות. כמו כן, הילדים שלא ראו את עצמם כמקובלים חוו יותר בריונות.

ולגבי התוקפים - בין המשיבים שרצו שבני גילם יראו בהם מנהיגים, התנהגות בריונית הייתה נפוצה יותר. ייתכן שילדים כאלה בוחרים להתנהג כך כדי להיות מקובלים יותר, או משום שהם מקבלים תמיכה מאחרים כשהם עושים זאת.

איור 2

סיוע ותמיכה במצבים של בריונות האזור מתאר מצב שבו הופנתה בריונות כלפי ילד מסוים, אבל תלמידים אחרים החליטו לתמוך בו והקטינו את הסיכויים שישבול מהצקות בעתיד.

איור 2

סיכום

תוצאות המחקר שלנו מראות שבריונות היא כנראה פחות נפוצה אצל ילדים שיש להם קבוצת חברים טובים. למעשה, הן מראות שכאשר יש לילד מישהו להיות בחברתו ולקבל ממנו עזרה ונחמה, יש לו פחות סיכוי לסבול מבריונות. מובן שלא קל לתמוך בקורבנות, אבל עזרה מאחרים היא לפעמים הגורם המכריע בצמצום בריונות. לא חייבים בהכרח להתעמת באופן ישיר עם הפוגע. אפשר גם פשוט להקשיב למי שסובל מהצקות, כדי שירגיש שייך ואהוד. בריונים רבים נוטים להציק לילדים כשהם לבד: אם אתם מכירים ילדים שהם מטרה להצקות כאלה, הציעו לשבת איתם בהפסקה, או ללוות אותם לשירותים. אפשר גם לדווח למבוגר, או לעודד את החברה/ה לדווח למבוגר, כדי שיעזור לפתור את הבעיה. באיור 2 תראו איך יכולה תמיכה חברית לצמצם את הסיכוי שההצקות יחזרו על עצמן בעתיד. נראה איך אפשר לתמוך בילד או ילדה שסובלים מבריונות:

1. אפשר לעודד את הקורבן לספר למבוגר, או לספר בעצמכם. המבוגר יידע איך לטפל בבעיה.
2. התנהגות חברית עוזרת לקורבן להרגיש שייך, רצוי ומקובל. אפשר להקשיב לו ולשאול איך ניתן לעזור. ["אתה בן אדם מדהים. זה לא לעניין שאומרים לך דברים כאלה."]
3. כשנמצאים בחברה יש פחות סיכוי להצקות. אפשר לשמור זה על זה - לשבת יחד בהפסקה, או ללוות זה את זה לשירותים.
4. אפשר לומר לפוגע להפסיק כשרואים תקרית בריונות. ["מה שאתה עושה זה לא לעניין. תפסיק בבקשה."]
5. אפשר להראות לצופים מהצד שאם צוחקים ממעשי בריונות, זה מחמיר את הבעיה. בריונים רוצים בדרך כלל להיות מקובלים. אם הפוגע יבין מהתגובות שבריונות היא לא "קולית", ייתכן שהוא יפסיק. ["אנחנו לא צריכים לעודד את זה. זאת בריונות."]
6. אפשר לבקש גם מאחרים שיעזרו. מעורבות של ילדים נוספים גם מראה לפוגע שההתנהגות שלו לא עושה אותו מקובל, וגם עוזרת לקורבן - לקבוצה יש כוח. ["אני מתכוון לעזור לחבר שלי להתנגד. תצטרפו?"]
7. אפשר לתת דוגמה טובה. עזרה לקורבן מדגימה לאחרים שעמידה על זכויות הזולת היא הדבר הנכון לעשות. ["חבר השנה"]
8. הסיכוי למעשי בריונות יורד כשילדים שסובלים מהצקות מקבלים תמיכה מילדים אחרים.

אם הקורבן חברה/ שלכם וגם אם לא - ראוי שתגלו הבנה למצבו/ה ותדווחו למבוגר אמין על כל מקרה של בריונות. אם תעברו עליה בשתיקה, המצב עלול להחמיר - מבחינת כולם. התוקף יקבל רושם שזה בסדר להתייחס כך אל אחרים. חשוב גם לא לעודד את הבריון על-ידי כך שצוחקים ונהנים ממעשיו - זה יחמיר את המצב, כי הוא יקבל רושם שהוא מקובל וחזק. כפי שאמר אחד החוקרים האחרים - "אם פחות ילדים ייקחו על עצמם את תפקיד המחזקים כשהם רואים מעשה בריונות, ואם הקבוצה תסרב לייחס מעמד גבוה לבריונים, הם יאבדו הרבה מהגמול שהם מקבלים על הצקות [5]..." ובסופו של דבר, אולי הבריונות תיפסק.

תודות

אנו רוצים להודות לסוקרים הצעירים ולמנחה המדעי על הצעותיהם, שתרמו לכתיבת מאמר מהודק ומעמיק יותר. כמו כן אנחנו רוצים להודות לציירת אנה ב. דלגאדו (anadelgado017@gmail.com) שיצרה את האיורים למאמר זה.

מאמר המקור

Navarro, R., Yubero, S., and Larrañaga, E. 2015. Psychosocial risk factors for involvement in bullying behaviors: empirical comparison between cyberbullying and social bullying victims and bullies. *Sch. Ment. Health* 7(4):235–48. doi: 10.1007/s12310-015-9157-9

מקורות

1. Smith, P. K. 2016. Bullying: definition, types, causes, consequences and intervention. *Soc. Pers. Psychol. Compass* 10(9):519–32. doi: 10.1111/spc3.12266
2. Navarro, R., Yubero, S., and Larrañaga, E. 2016. *Cyberbullying Across the Globe. Gender, Family, and Mental Health*. Netherlands: Springer.
3. Menesini, E., and Salmivalli, C. 2017. Bullying in schools: the state of knowledge and effective interventions. *Psychol. Health Med.* 22(sup1):240–53. doi: 10.1080/13548506.2017.1279740
4. Rivers, I., Potteat, V. P., Noret, N., and Ashurst, N. 2009. Observing bullying at school: the mental health implications of witness status. *Sch. Psychol. Q.* 24(4):211–23. doi: 10.1037/a0018164
5. Salmivalli, C., Voeten, M., and Poskiparta, E. 2011. Bystanders matter: associations between reinforcing, defending, and the frequency of bullying behavior in classrooms. *J. Clin. Child Adolesc. Psychol.* 40(5):668–76. doi: 10.1080/15374416.2011.597090

פורסם אונליין: 25 בינואר 2019

נערך על ידי: Fulvio D'Acquisto, University of Roehampton, United Kingdom

ציטוט: Navarro R, Yubero S and Larrañaga E (2019) בריונות: איך להיות חֶבֶר – ולעזור לאחרים להתגבר. *Front. Young Minds*. doi: 10.3389/frym.2018.00014-he

תורגם והותאם:

Navarro R, Yubero S and Larrañaga E (2018) A Friend Is a Treasure and May Help You to Face Bullying *Front. Young Minds* 6:14. doi: 10.3389/frym.2018.00014

הצהרת ניגוד אינטרסים: המחברים מצהירים כי המחקר נערך בהעדר כל קשר מסחרי או פיננסי שיכול להתפרש כניגוד אינטרסים פוטנציאלי.

Navarro, Yubero and Larrañaga 2018 © **COPYRIGHT** תחת תנאי רישיון Creative Commons Attribution License (CC BY). השימוש, ההפצה או ההעתקה מותרים לשימוש בפורומים אחרים ובלבד שיינתן קרדיט למחבר(ים) המקוריים ולבעל זכויות היוצרים, ושהפרסום המקורי בעיתון זה מצוטט בהתאם למקובל באקדמיה. השימוש, ההפצה או ההעתקה אינם מותרים אם הם אינם עומדים בתנאים אלה.

סוקרים צעירים

DRACHMAN MONTESSORI K-8, גיל: 13-14

אנחנו 19 ילדים מכיתה ח', שגרים ליד גבול ארה"ב-מקסיקו, בבאחה, אריזונה... ואנחנו חבורת מוזרים! אנחנו עובדים יחד כל כך הרבה זמן שאנחנו כבר כמו משפחה אחת גדולה. אנחנו נהנים לערוך ניסויים מדעיים, לשחק משחקי ספורט קבוצתי, ולעבוד יחד כצוות על פרויקטים מגניבים לטובת הכלל. אנחנו בסך הכול רוצים להצליח בחיים ולכייף תוך כדי.

הכותבים

RAÚL NAVARRO

אני פרופסור באוניברסיטת קאסטיליה-לה מאנצ'ה שבספרד. יש לי דוקטורט בפסיכולוגיה ורקע בחקר בריונות ובריונות ברשת, עם דגש על הקשר שלה לזהות מגדרית. אני מתעניין בשאלות מדוע אנשים מתנהגים בתוקפנות, ואיך ניתן למנוע אלימות. אני אוהב לקרוא ספרות בלשית, לראות סדרות מדע בדיוני, לרוץ, ולשחק עם הכלבה שלי, מולי. *raul.navarro@uclm.es

SANTIAGO YUBERO

אני פרופסור וסגן מנהל במרכז המחקר לקידום קריאה וספרות ילדים באוניברסיטת קאסטיליה-לה מאנצ'ה שבספרד. יש לי דוקטורט בפסיכולוגיה ורקע בחקר קונפליקט קבוצתי, תוקפנות במקום העבודה, והרגלי קריאה. אני מתעניין לדעת איך אפשר להמריץ ילדים לשפר את הרגלי הקריאה שלהם, ולהבין איך קריאה בשעות הפנאי יכולה לתרום למניעת בעיות התנהגות. בזמני הפנוי אני אוהב לצאת לריצות, לנסוע לערים אחרות, ולבלות זמן עם נכדתי.

ELISA LARRAÑAGA

אני פרופסורית באוניברסיטת קאסטיליה-לה מאנצ'ה שבספרד. יש לי דוקטורט בפסיכולוגיה ורקע בחקר בעיות התנהגות וסקסיות, מגדר, והרגלי קריאה. אני חוקרת את הגורמים להתנהגויות תוקפניות אצל ילדים ומבוגרים, ואיך ניתן למנוע את הבעיות האלה בהקשר של בית הספר ובהקשר משפחתי. בזמני הפנוי אני אוהבת מאוד לטפל בצמחים שלי ולטייל עם הכלבים.

Hebrew version
provided by

מוזיאון המדע ע"ש בלומפילד ירושלים (ע.ר.)
متحف العلوم على اسم بلومفيلد القدس
Bloomfield Science Museum Jerusalem

